

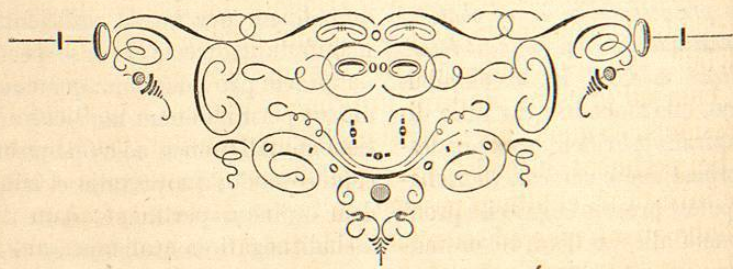
probatio vero est ex voluntate quasi secundaria, quatenus scilicet, includit ordinationem ad malum pœnæ, quod Deus non vult, nisi veluti coactus a malo culpæ, quod in homine præcedit.

17. *Polissima differentia.* — Atque hæc est differentia potissima inter prædestinationem et reprobationem, nasciturque ex propriis objectis earum. Nam prædestinatio est ad bonum, quod Deus per se, et ex se vult: reprobatio vero est ad malum, quod Deus non ex se vult, sed ab homine provocatus. Unde differentia hæc solum procedit de reprobatione propriissima et positiva, quæ includit voluntatem inferendi malum æternæ pœnæ. Nam si consideremus voluntatem Dei antecedentem, qua ordinat has creaturas ad supernaturalem finem, cum providentia sufficiente, ut possint illum consequi, etiam hæc est per se et directe ex intentione Dei: nam ex ejus benevolentia et misericordia nascitur. Quin potius etiam permissio deficiendi ab illo fine est per se ex libera voluntate et intentione Dei, quia non supponit in homine culpam, ex qua oriri possit. Quamvis enim talis permissio non pertineat ad commodum ejus personæ, cujus malum permittitur, pertinet tamen ad universalem ordinem providentiæ Dei, et ad bonum prædestinatorum ordinari potest, nullamque in se continet deformitatem:

et ideo per se directe potest sub divinam voluntatem cadere.

18. *Aliud discrimen.* — Unde etiam intelligitur alia differentia, nam totius prædestinationis non potest dari causa ex parte prædestinati, tum quia incipit ab efficaci dilectione Dei, qua prælegit prædestinatum ad gloriam: tum etiam quia initium gratiæ non potest esse ex homine, sed ex Deo. Prædestinatio autem incipit mandari executioni in ipso initio, quod a congrua vocatione sumitur, et ideo non potest tota prædestinatio hominis merita supponere. At vero totius reprobationis datur causa ex parte hominis, quia initium culpæ est ex homine, et culpa prævisa est ratio ordinationis ad pœnam, in qua reprobationis ratio consistit. Hæc autem differentia procedit inter reprobationem positivam et prædestinationem, non autem habet locum in supernaturali providentia quam Deus habet circa reprobos, ordinando illos ad supernaturalem finem. Nam hæc etiam non potest habere causam ex parte hominis, quia in ordine intentionis procedit ex antecedenti dilectione Dei, et in executione habet initium ex gratia. Simili modo non habet locum differentia illa in reprobatione negativa, nam etiam hujus non potest dari causa ex parte reprobi, quia semper præcedit permissio, quæ non potest in culpa fundari.

FINIS TRACTATUS DE PRÆDESTINATIONE.

DE

SANCTISSIMO TRINITATIS MYSTERIO

LIBRI DUODECIM.

PROOEMIUM.

Cum hoc mysterium supremum omnium sit, quæ per fidem revelantur, existimandum non est, eo animo illius disputationem suscipi, ut ejus veritas demonstraretur; id enim impossibile esse, infra ostendemus: sed in regulis fidei, et divina auctoritate veritas hujus mysterii, imprimis fundanda est. Qua stabilita, et confirmato mysterio, aliquam illius congruentem rationem, vel potius declarationem investigare conabimur, et objectionibus infidelium pro viribus satisfacere. Ac tandem ea colligere, quæ Theologico more ex principiis revelatis certius, aut verisimilius elici possunt. Atque hoc modo disputarunt de hoc mysterio antiqui Patres copiosissime, ex Græcis præcipue Athanasius fere in omnibus operibus suis, et Gregorius Nazianzenus in quatuor orationibus de Theologia, et Gregorius Nyssenus, quatuor etiam orationibus de hoc mysterio, Chrysostomus, quinque orationibus de visione Isaïæ, Basilius, libro contra Eunomium, Damascenus, lib. 1, de Fide, et alii multi. Ex Latinis vero primus Tertullianus, libro contra Praxæam, deinde Hilarius, libris 12 de Trinitate, et libro de Synodis, copiose Augustinus, 15 libris de Trinitate, et sæpe alias, Fulgentius, libro ad objectiones Arianorum, Idacius Clarus contra Varimandum, Richardus de S. Vict. in libris de Trinitate. Disputarunt etiam Scholastici cum Magistro in 1, per priores 35, distinctiones, commodiori ordine, D. Thomas, cum expositoribus, 1 parte a quæstione 27 usque ad 34. Postquam enim de his, quæ pertinent ad Divinam unitatem tractavit D. Thomas, convenienti ordine consequenter Trinitatis notitiam dedit, nam ea, quæ ad unitatem spectant, et communiora sunt, et cognitu faciliora, ideoque eorum disciplina præcedere debuit, quibus cognitis, minus etiam difficile est de Trinitate disserere.

Nos vero, cum ad præsens integros in primam partem Commentarios in lucem edere non possimus, eo quod aliis gravissimis occupationibus distenti sumus, ea, quæ ad unitatem Dei pertinent, in hoc opere supponimus; ex quibus illa omnia, quæ naturali ratione investigari et attingi possunt, in nostra Metaphysica pro virili elaborare curavimus, multa etiam, quæ ad scientiam, voluntatem et providentiam Dei pertinent in aliis nostris opusculis tradidimus, de prædestinatione vero et reprobatione in præcedenti tractatu disputatum est. In præsentem ergo solum de his, quæ Deo, quatenus Trinus est, conveniunt, dicere intendimus. Et quoniam nunc Commentatoris officium non assumimus, ordinem quæstionum D. Thomæ non omnino sequemur, ne prolixiores quam cupimus, esse cogamur. Brevitati itaque consulentes etiam compendiosiori methodo utemur, doctrinæ ordinem, quem in aliis rebus tenere solemus, non præmittentes.

Prius vero, quam disputationem inchoemus, advertendum est, cum in tota Theologia vera sit sententia Augustini, l. 10, de Civ., c. 23. *Philosophis liberum est, quibus voluerint uti verbis, nobis autem ad certam regulam loqui fas est:* in hac

materia imprimis esse necessarium, quia in nulla periculosius erratur, ut idem Augustinus ait, in principio librorum de Trinitate, ideoque in ea maxime verum habet, quod ex Hieronymo in ore omnium circumfertur: *Ex verbis inordinate prolatis incurritur hæresis*. Et ideo tam a sanctis Patribus, quam a Scholasticis non magis in explicando mysterio, quam in docendis loquendi modis elaboratum est, et unumquodque verbum, in hoc mysterio usurpandum, diligenter examinatum. Quod olim fuit necessarium, tum, quia nec mysterium, nec significationes vocum ita declaratae erant: tum etiam, quia hæretici sub verbis ambiguis errores suos introducere curabant: nunc autem non est tam necessaria de verborum significationibus prolata disputatio, non tamen omitemus eam, quæ opportuna visa fuerit, præsertim quando voces fuerint proprie Theologicæ, et hujus mysterii, ut sunt *Trinitas, Notio, Circuminsessio, Consubstantialis* et Græce *homousion*. Aliæ vero, quæ sunt communes Philosophis, ut *Persona, suppositum, subsistentia, relatio*, et similes supponuntur a nobis ex metaphysica. Quomodo vero ad hoc mysterium applicentur, explicabimus.

INDEX CAPITUM LIBRI PRIMI

DE TRINITATE.

CAP. I. <i>In Deum tam nomen, quam rationem Personæ vere, ac proprie convenire.</i>	CAP. VI. <i>Personas produci intellectione, et amore.</i>
CAP. II. <i>In Deo esse plures personas.</i>	CAP. VII. <i>Qua intellectione, et quo amore personæ producantur.</i>
CAP. III. <i>Quomodo ratio personæ communis sit tribus divinis personis.</i>	CAP. VIII. <i>Sit-ne actus principium quo productionis.</i>
CAP. IV. <i>Personas non multiplicari in Deo, nisi per realem processionem.</i>	CAP. IX. <i>De numero processionum.</i>
CAP. V. <i>Processiones divinas immediate per intellectum, et voluntatem esse.</i>	CAP. X. <i>De numero personarum.</i>
	CAP. XI. <i>De cognitione Trinitatis sine revelatione.</i>
	CAP. XII. <i>Quomodo cognoscatur Trinitas ex revelatione.</i>

LIBER PRIMUS.

DE TRINITATE PERSONARUM

EARUMQUE PROCESSIONE AN IN DEO SIT.

Quamvis scientia supponat subjectum suum esse, et hæc doctrina, quatenus rationem scientiæ participat, ex fide supponat Deum esse trinum, sicut est unus: nihilominus propter hæreticorum importunitatem necessarium est theologis, veritatem hanc non tantum supponere, sed etiam per regulas fidei Catholicæ demonstrare. Tenantes igitur doctrinæ ordinem, quem promissimus, ostendemus prius Trinitatem in Deo esse. Quid autem sit, non potest in hac vita cognosci, tamen loco illius curabimus explicare mysterium, quantum fieri possit ex principiis revelatis, tam in communi de personis, quam in particulari de singulis disputando. Ex quibus facile erit, et rationes contra hoc mysterium solvere et proprietates, quas habuerit, intelligere. Causas autem non habet, cum pertineat ad subsistentiam ipsius primæ causæ. Nec etiam habet proprios effectus, quia Deus extra se nihil, ut trinus, sed ut unus operatur, ut postea etiam dicemus. In hoc autem primo libro duo jungimus, scilicet, esse in Deo personas, et processionem divinas, quia ita inter se connexa sunt, ut unius sine alterius existentia ostendi non possit. D. Thomas autem de processionibus tractat, q. 27, de Personis vero in 29, usque ad 32, 1 p.

CAPUT I.

IN DEUM TAM NOMEN, QUAM RATIONEM PERSONÆ VERE ET PROPRIE CONVENIRE.

1. *Ratio dubitandi*. — De hac Catholica veritate posset quispiam dubitare, quia vel persona dicit perfectionem simpliciter et absque imperfectione, vel non. Si illam non dicit, non potest Deo attribui secundum proprietatem: nihil enim potest esse in Deo, quod omnino perfectum non sit: Si autem persona dicit ta-

lem perfectionem, pertinebit ad naturam et essentiam: omnis enim talis perfectio est de essentia Dei. Illud autem dici non potest, alioqui persona significabit in Deo essentiam Dei, et consequenter non poterit magis multiplicari in Deo persona, quam essentia. Ergo ratio personæ formaliter, et proprie non potest in Deo reperiri. In contrarium est totius Ecclesiæ usus et sensus.

2. *Definitio personæ*. — *Personam significare substantiam*. — Ad explicandam breviter propositam veritatem, supponenda est ratio personæ tradita a Boetio, libro de duabus naturis, et explicata a D. Thoma, 1 part., q. 29, art. 1: *Persona est rationalis naturæ individua substantia*. Ex qua tria colligenda sunt circa hoc nomen, *persona*, et circa rem per illud significatam. Primum est, personam significare substantiam: In quo graviter erravit Laurentius Valla, lib. 6, elegant., cap. 34, ubi multis rationibus contra Boetium contendit, personam non significare substantiam, sed qualitatem, quia una et eadem substantia plures dicitur gerere personas. Et inde infert, non magis in Deo esse personam, quam in brutis animantibus. Et fortasse ob hanc causam antiqui Orientales more latinorum timebant tres in Deo ponere personas, ne viderentur cum Sabellio tantum illas distinguere denominatione, aut qualitate, ut refert Gregorius Nazianzenus, orat. 21, in Athanasium, circa finem.

3. Erravit tamen graviter Valla, non solum in theologia, sed etiam in sua facultate, nam ex usu etiam latinorum constat, personam significare substantiam. Sic enim dixit Cicero, de Oratore, hominum esse innumerabiles personas, et aliis locis, frequenter ita loquitur, ut in Thesaurio, et Nizolio videri potest. Jura etiam civilia, in quibus latina lingua purissima est, sæpe utuntur hac voce in hac significatione, imo non in alia, ut videre licet, ff de *Statu ho-*